

BİBLİYOGRAFYA :

Dihhudâ, *Luğatnâme*, VI, 168-169; Hasan Amîd, *Ferheng*, Tahran 1357 hş., s. 218; İbn Mâce, "Ticârât", 40; Ebû Yûsuf, *el-Harâc*, s. 142, 145-146; Yahyâ b. Âdem, *Kitâbü'l-Harâc* (nşr. Ahmed Muhammed Şâkir), Kahire 1347/1929, s. 169; Ebû Ubeyd, *el-Emvâl*, s. 632-634, 636, 638, 640-641; İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, I, 70; Belâzürî, *Fütûh* (Rıdvân), s. 28; Süyûtî, *Mişbâhu'z-zücâce*, Delhi 1282, s. 162; Âşıkpaşazâde, *Târih* (Atsız), s. 19-20; Yedullah Şükrî, "Âlem" â-râ-yı Şafevî, Tahran 1365 hş., s. 137, 309, 343, 473, 487; Abdurrahman Vefik, *Tekâlif Kavâidi*, İstanbul 1328-30, I, 32; *Mecelle-i Umûr-ı Belediyeye*, I, 362, 364-366; Barkan, *Kanunlar*, s. 16-17 (md. 60), 45-46 (md. 1), 48 (md. 3), 85 (md. 1, 27), 137 (md. 31), 146 (md. 12), 183 (md. 20, 213), 201, 221 (md. 10), 312 (md. 28, 30); Bilmen, *Kamus*, IV, 73, 96-97; Muhammed Hamîdullah, *İslamda Devlet İdaresi* (trc. Kemal Kuşçu), İstanbul 1963, s. 117; Osman Turan, *Seçkükular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti*, İstanbul 1969, s. 187; Uzunçarşılı, *Medhal*, s. 258, 283; Celal Yeniçeri, *İslamda Devlet Bütçesi*, İstanbul 1984, s. 115, 144-145; Mustafa Fayda, "Hz. Ömer ve Ticaret Mâlları Vergisi veya Uşûr", *AÜİFD*, XXV (1981), s. 172-174; Mehmed Fuad Köprülü, "Bâc", *İA*, II, 187-190; a.mlf., "Badj", *EI²* (İng.), I, 860-862; a.mlf., "Bâc", *UDMİ*, III, 849-853; W. Bjoekman, "Meks", *İA*, VII, 651; W. Floor, "Bâj", *Elr*, III, 531-532.

CELAL YENİÇERİ

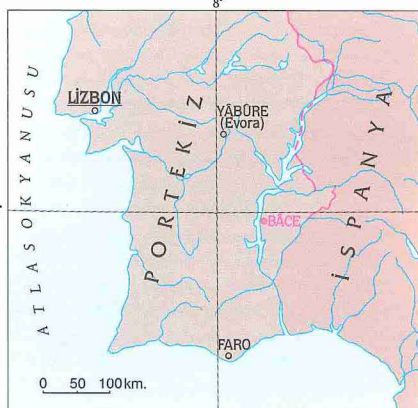
BÂCE

(باجة)

Portekiz'de
eski bir İslâm şehri.

Bugün Beja adını taşıyan ve Portekiz'in aşağı Alentejo bölgesinde, Lizbon'un güneydoğusunda bulunan Bâce şehrinin tarihi çok eskilere gitmektedir. Romalılar devrindeki adı Pax Julia olup İslâm

Bâce

fethinden sonra bu isim müslümanlar tarafından Bâce şekline çevrilmiştir.

Bâce fethedildikten sonra Endülü's'ün askerî merkezlerinden biri haline getirildi ve Târik b. Ziyâd buraya Mısırlı askerleri yerleştirdi. Endülü's Emevî Hükümdarı I. Abdurrahman zamanında Alâ b. Mugis, Abbâsî Halifesi Mansûr'la iş birliği yaparak Bâce'de bir ayaklanma başlattıysa da Karmüne'de (Carmona) Abdurrahman'a yenilerek öldürüldü (146/763) ve Bâce'ye de Filistinli askerler yerleştirildi. Tarihi boyunca birçok karışıklığa sahne olan Bâce 844'te denizden gelen Vikingler'in hücumuna uğradı. Daha sonra mahallî liderler merkezi yönetime karşı koymaya başladılar ve bölgenin önemli ailelerinden Tayfûrîler bir süre burada hükümrân oldular. Şehir 1040'ta İşbiliye'de (Sevilla) hüküm süren Abbâdîler'in eline geçti. 1161'de Portekizliler tarafından zaptedilen Bâce'ye ardından Muvahhidler hâkim olduysa da (1172) kısa bir süre sonra şehir tekrar ve son defa Portekizliler'in eline geçti.

Bâce bugün Portekiz'in en geniş idarî biriminin merkezi olup nüfusu 19.643'tür (1981). Bâce'deki tarihî yapılar arasında yer alan kalenin sağ tarafı ile kuzeydeki Porta Maura kapısının ve buna bitişik surların Endülü's döneminden kaldığı sanılmaktadır. Şehir müzesinde de İslâmî döneme ait bazı eserler bulunmaktadır. Abbâdîler'in son hükümdarı Mu'temid b. Abbâd burada doğmuş olup Endülü'slü meşhur tarihçi İbn Sâhibüssalât (VI/XII. yüzyıl) ile büyük hadis ve fıkıh âlimi Ebû'l-Velîd el-Bâcî (ö. 474/1081) Bâce asıllıdılar.

BİBLİYOGRAFYA :

Ya'kûbî, *Kitâbü'l-Büldân*, s. 106; İbn İzârî, *el-Beyânü'l-muğrib*, II, 14-15, 151-152; III, 193; Himyerî, *er-Ravzü'l-mi'târ*, s. 75; İbn Ebû Dî-nâr, *el-Mânis ft aħbârî İfrîkîyye ve Tânis* (nşr. Muhammed Şemmâm), Tunus 1387/1967, s. 36-42; *el-Hulelû's-sündüsiyye*, I, 503, 505; M. Abdullah İnân, *el-Âşârü'l-Endelüsiyyetü'l-bâkıyye*, Kahire 1381/1961, s. 406-410; *Aħbâr Mecmû'a*, s. 25-26, 93-94; *Mu.M.* (Mülhak), II, 80; D. M. Dunlop, "Bâdja", *EI²* (Fr.), I, 886; a.mlf., "Bâce", *UDMİ*, III, 859-860. İBRAHİM HAREKÂT

BÂCE

(باجة)

Tunus'ta bir şehir.

Tunus şehrinin 100 km. kadar batısında ve burayı Cezayir'e bağlayan yol üzerinde bulunmaktadır. Geniş ve verimli bir araziye sahip olan çevresinde fazla

buğday yetiştirdiğinden Bâcelkamh adıyla tanınmış ve Endülü's'teki Bâce (bugün Beja), Mısır'daki Bâcelfeyyûm ve yine Tunus'taki Bâcezzeyt ile Bâcelkadîme'den ayrılmıştır. Ziraî önemi dolayısıyla tarih boyunca daima dikkati çeken bir yer olmuştur. Kartaca şehri Vaga'nın bulunduğu yerde kurulan Bâce, VI. yüzyılda Bizans İmparatoru Justinianos tarafından yeniden imar edildi. VII. yüzyılda önce Emevîler'in İfrîkiyye valisi Züheyr b. Kays el-Belevî ve sonra Hâsân b. Nu'mân tarafından fethedildi ve Emevî ordusu için önemli stratejik bir merkez oldu. Bâce'nin eski surlarına dikkat çeken Ya'kûbî, Abbâsî ordusundan burada kalanların ve Arap olmayan diğer milletlerden bazı grupların bölgede yerleştiklerini belirterek kendi devrinde Bâce'nin büyük bir şehir olduğunu anlatır.

Ağlebîler zamanında (800-909) şehir Tunus'un kuzeybatısında önemli bir merkez haline geldi. Daha sonra Fâtımîler'in idaresi altına girdi ve 946'da Ebû Yezîd Mahled b. Keydâd en-Nükkerî kumandasındaki Berberî ordularının hücumuna uğrayarak yağmalandı; ancak ziraî üretimi sayesinde kısa zamanda gelişmesini tamamladı. XI. yüzyılda coğrafyacı Bekrî, Bâce'nin ziraata uygun verimli bir araziye sahip olduğunu, iktisadî hareketliliğini, hanlarının çokluğunu anlatmaktadır. O dönemde buradan Afrika'nın diğer taraflarına çok miktarda ziraî mahsül ihraç edilirdi. XI. yüzyılda Hilâlîler'den bir grubun idaresine giren Bâce, daha sonra sırasıyla Hammâdîler ve Hafsîler tarafından ele geçirildi. Afrika'lı Leon (Hasan el-Vezzân), XVI. yüzyılın başlarında Bâce halkının sade bir hayat

Bâce

